

онального українського талану. Її велика заслуга не в чудовій мові, не в ярих образах її творів, а в тім, що вона була першою провозвісницею серед українського жіноцтва боротьби за визволення українського люду.

Аудиторія з немальним запалом і щирістю виступила промови.

Прекреваючи далеко не повно і може й неточно доклади і промови сьогоднішніх зборів нашого клубу, я забув ще одну річ з доклада Марковича. Читаючи публіку довшо не знала звідки письменниця придбрала свій псевдонім—Марко Вовчка. Докладчик пояснив між іншим, що в їх роді, за часів Богдана Хмельницького був прапрадід, що звався Марком, а за свою одвагу був прозваний товаришами Вовком. Ось покійниця і назвала себе в честь свого прадіда теж Марком, тільки не Вовком, а Вовчком.

В. Писнячевський

27/1 1908 рік.

Відгуки парламентського життя.

> Справу Шміда призначено на п'яте лютого в закритім засіданні. На думку виділу, великих надій на те, що Шміда виключать, немає, бо навряд чи набереться 2/3 голосів, необхідних по закону для того, щоб вибори скасувати.

> Іліодор приїхав в Петербург, щоб вилити на крайніх правих селян, що живуть в „живоприні“, і щоб переконати їх лишитися там. Однак, праві селяне рішуче постановили покинути „живоприню“ і запропонували безпартійним селянам переробити свою платформу. Як що безпартійні селяне де-чим поступляться, тоді праві селяне до них напевне пристануть і, таким чином, всі думські селяне з'єднаються.

> Мирнообовленцеві Єфремову не дозволено скликати спільну раду з членів Державної Думи і Держ. Ради, щоб обміркуювати питання про будівлю амурської залізниці.

> Синод подав, щоб йому неодмінно подали для редагування урядовий законопроект про волю віри.

> На зібранні опозиційних послів, при участі кількох правих, посол Неовіус прочитав доклад з приводу запитання про фінляндські страхи. На запитання думців відповідали сам Неовіус і колишній фінляндський сенатор Грінберг.

> В сибірській групі. Посол од Забайкалля Н. К. Волков одібрав од бурятської людності Східного Сібіру прохання підтримати клопотання бурятського духовенства про дозвіл будувати нові будійські монастирі, будування яких заборонено законом 1853 року.

В думських комісіях.

> В комісії державної оборони Гучков запропонував членові Думи Боянському (к.-д.) подати свій протест проти значних дверей, записати цей протест до протоколу, а з тим лишитися в закритому засіданні. Боянський категорично зрікся скористуватися цією порадою.

> В аграрній комісії обмірковується закон 9 лютого. Виникли палкі суперечки. Внесено було пропозицію, щоб землю тих громад, де не було поділу, вважати приватною власністю її теперішніх господарів. Октябристи підтримували пропозицію. Опозиція не згодувалась з нею. Крайні

праві селяне: Амосьонко, Шепельов, Шевцов і Федоров заявили, що питання не в тому, як поділять громади землю, а в тому, де взяти землі—і через це потрібне примусове одчуження. Поділити між собою землю селяне вже якось спроможуться сами. Ця заява дуже обурила Родзянкі й інших правих.

> Комісія судових реформ поділила міста що до вибору мирових суддів на категорії: з людністю до 50 тисяч, од 50 до 100 тисяч і звиш 100 тисяч. Відповідно до цих категорій встановлено й розміри маєткового цензу для суддів: 3, 6 і 15 тисяч карб. Поправки опозиції про зменшення цензу одкинута.

Коли обмірковувалась ст. 21 законопроекту, кадет Черносвітов запропонував поділити судові кари на ганебні й неганебні з тим, щоб участі в виборах мирових суддів не мали права брати тільки особи, яких покарано ганебними карами, як от, прим., тюремю з обмеженням як. Шегловтов обурено протестував проти внесення „політики“: кого покарано за виборську відозву і за газетні статі, ті не повинні брати участі в виборах мирових суддів. Черносвітов відповів, що сам уряд вносить в суд політику: приклад—одставка голови московської судової палати Арнольда. Шегловтов зауважив, що Арнольд призначено сенатором з царського наказу. Поправку Черносвітова одкинута.

Строк служби для мирових суддів встановлено трьохлітній.

В справі питання про мирових суддів в 9 західних губернях Шегловтов протестував проти пропозиції посла Парчевського, щоб мировими суддями призначались місцеві мешканці.

> Комісія що до роспорядків призначила 300 карб. на влаштування в Думі циркульні.

> Відбулося два засідання комісії державної оборони при одних двірках. Представники морського міністерства пояснили, як вчать у флоті стріляти з гармат.

> Фінансова комісія позавчора виступила за 11 хвилин ухвалити два законопроекти: про оподаткування земель в Туркестані на 1908 рік і про одрочку виплату казною, земством недоїмок по селянських оплатках до 1911 року.

> Переселенська комісія затвердила доклад своїх підкомісії в справі роспису головного переселенського управління. Комісія роспису не зменшила, а висловила ряд бажаннів. Між іншим, комісія признала необхідним: 1) щоб переселенське управління укладало свої справочники відповідно до дійсних умов переселення і проживання на нових місцях, а не в тоні „молочних річок і кислих берегів“, як це робили досі; 2) щоб чини місцевих переселенських закладів були тісніше зв'язані з переселеннями, а не займалися одною тільки канцелярською працею; 3) щоб землі в малозалюднених або й зовсім незалюднених місцевостях нарізувались не зразу і 4) щоб до участі в порядкуванні переселенською справою було запрошено місцеві сили.

Нова асігновка на голодних.

> 19-го лютого міністерство внутрішніх справ, як відомо, внесло в Держ. Думу законопроект про додаткову асігновку 7.126.000 карб. на харчову й насінну допомогу й на видачу позичок земством для організації продажу хліба й насіння. Із зазначеної суми міністерський законопроект признає: самарський губернії 818.000 карб., вятський—1.000.000 карб., чернігівський—350.000 карб., казан-

ський—750.000 карб., Донщині—122.000 карб. і намістництву кавказькому—1.900.000 карб. Загальний розмір додаткової допомоги губерніям, які вже одібрали де-що по закону 21 лютого, становить 5.053.000 карб. Визначуючи асігновки, міністерство всіди зменшувало суми принаймні на 25 проц. проти того, скільки прохалося. Із губерній, які ніякої допомоги по закону 21 лютого не одібрали, тепер буде видано: саратовській—1.000.000 карб., Семипалатинській області—33.000 карб., уфимській губ.—400.000 карб., Тургайській області—5.500 карб., витебській губ.—427.000 карб., і Терській області—60.000 карб. Земствам на організацію продажу хліба й насіння буде видано 265.000 карб. і на засів неазіяної частини озимини—357.000 карб.

Міністерство, між іншим, застерігає, що новою асігновкою не вичерпується вся потреба людності в харчовій допомозі, бо досі ще неможна було точно встановити розміри нужди в окремих губернях.

Порядок дня сьогоднішнього засідання.

> На порядок денний двадцять п'ятого засідання Державної Думи поставлено ось які питання: 1) дальші балачки з приводу законопроекту про скасування чиншового права в Білорусії; 2) доклад виділу про вибори членів Думи од іркутської губернії, од козаків терської області та од міста Риги; 3) друге обміркування законопроекту про порядкування церквою Христа Спасителя в Петербурзі; 4) перше постановлення обміркування законопроекту про виклади польською мовою в більській та холмській учительських семінаріях і 5) доклад фінансової комісії в справі законопроекту про державний промисловий податок.

ПО РОСІІ.

— Росія, Турція й Англія. Кореспондент „Русск. Сл.“ довідувався в англійському посольстві, чи правда тому, що Англія взялася сполучити європейські держави на те, щоб спільною силою примусити Турцію зробити в Македонії судові реформи.

В посольстві кореспондентів не сказали нічого певного. Секретарь посольства Скот одповів, що в посольстві нема офіційних відомостей про такі заміри Англії; тоді кореспондент спитав, чи думає взагалі Англія щось робити для того, щоб прискорити македонські реформи. Містер Скот сказав: „Англійське громадянство завжди цікавилось македонськими справами, і особливо цікавиться зараз. Англійський уряд разураз намагався прискорювати реформи“. На запитання, чи йдуть зараз якісь розмови про це між Англією та Росією—секретарь одповів: „Я не можу вам нічого сказати про це. Розмови про македонські справи скупчені в Лондоні, в нашому міністерстві чужоземних справ, і як що між Росією та Англією справді розб'ються якісь умови, то їх проведуть, мабуть, ваш лондонський посол. Дуже шкодую, що не можу дати вам більш певних відомостей“.

Кореспондент запевняє, що, хоч Скот і дав таку непевну одповідь, а розмови йдуть дуже жваво не тільки між Росією та Англією, але й між іншими державами, інтереси яких зачепила австро-венгерська концесія, якій собі на користь дуже допомагала Германія.

— Офіційне повідомлення. „Осв. Б.“ видає таке повідомлення. „В декабрі ми-

нуло року де-хто з учасників партії соціалістів-революціонерів, щоб добути грошей для виконання своїх злочинних замірів, надумали огрибати касу одної з урядових інституцій в Петербурзі. Організувати цей грабж увзяв, разом з іншими, член першої Державної Думи лікар Корнільєв, який жив у-Виборзі. Зібравши в Выборзі кілька людей для безпосереднього виконання надуманого грабжа, Корнільєв не раз скликав їх у Выборзький народний дім на таємничі поради для детального обмірковування намісленого злочинства. Ухвалено було, що всі злочинці призаченого дня, наперед оглянувши всі перехідні двори та проулки коло театральної інституції, зроблять на неї озброєний напад. Приставити в Петербург спеціально наготовлені для цього в-Виборзі бомби взявся виборзький унтер-офіцер додаткового штату в фінляндському жандармському управлінні (а не жандармського управління фінляндської залізної дороги, як писалося в газетах) Терентій Богданов, який умовився, щоб з награблених грошей йому дали за це тисячу карбованців. Раніше була думка зробити цей грабж у останніх числах декабра місяця, але через те, що до того часу не встигли зібрати всі потрібні відомості, то виконання надуманого грабжа одклали на лютий місяць. І справді, 3/16 лютого з-Вибора почали з'їздитися до столиці члени вагати грабжників, а 23 лютого приїхав у Петербург і жандармський унтер-офіцер Богданов, у якого підчас арешту було чотири розвинених знаряддя більших та менших; при інших 12 чоловіка, арештованих одночасно з ним учасників цього злочинного наміру були революверні сістемі „Кольта“. Одночасно в Фінляндії зроблено було трус у одного фінляндця і взято в його шість кілограмів динаміту“.

— Перший з'їзд жінок. Міністерство внутрішніх справ дало дозвіл на перший загальноросійський з'їзд жінок, який має бути в Петербурзі, в юні місяці цього року (Р. Сл.)

— Швеція турбується. Фінляндській газеті „Hufvudstadsbladet“ прислано з Стокгольма телеграму, що всі стоцьольські газети, на підставі свіжих відомостей про становище Балтійського моря, кажуть, ніби закріпощення Росією Аланських островів загрожує безпечності та нейтралітетові Швеції. Газети обстоють за те, щоб правителство подбало про виконання постанов паризького трактата. (Р.)

— Прибуток з забордонних паспортів. „Русь“ повідомляє, що розмір тих грошей, які платяться за забордонні паспорти збільшується щороку. На протязі перших 7 років (1900—1906) цей оплаток дав 5.416.285 карб. 6 коп., за перших 10 місяців 1907 року—814.010 карб. 5 коп., то б, в середньому по 81 1/2 тис. карбованців на місяць, або приблизно 980.000 карб. на рік. Цей прибуток іде, як відомо, на „Красній Крест“ і заведений спеціально для збільшення засобів цього товариства, зважаючи на його енергійну діяльність у 1900 році на Далекую Схід. Потреба в грошах для „Красн. Креста“ минула, а оплаток на його користь лишився і навіть був збільшений 1905 року. Навіть сама бюджетна комісія цього товариства згоджується, що паспортний оплаток важкий для людей, бо за кордон ідуть не тільки заможні, а й біді люди. Таку думку комісія „Красного Креста“ висловила в своєму міркуванні про бюджет товариства на 1908 рік, і радить змінити спосіб цього оплатку.

— В Севастополі. 28 лютого, як сповіщає „Р. Сл.“, у Севастополі трапилася така подія: вартовий садат артилерійських казарм побачив, що якась жінка йшла близько коло них, вартовий двічі застеріг жінку, а тоді стрельнув у неї двічі з рушниці та її вбив на місці.

— Сіфіліс на селі. „Гол. М.“ має звістку з тультської губернії, що там дуже шириться на селах сіфіліс. По відомостях лікарського одділу, число недужих на сіфіліс дійшло в 1903 р. до 13.346 душ, 1907 року—до 13.768 душ; 1905 року зареєстровано 15.695 чоловіка, 1906 р.—17.000, а 1907 р.—19.000 душ. Але це зареєстровані тільки ті, що лічилися в лікарнях, а скільки ж користувалось послугами „бабів“—та інших сільських „лікарів“.

У ПОЛЬЩІ.

— Фабрикант. В Варшаві відбулися збори товариства варшавських промисловців, щоб обміркувати конфлікт фабрикантів з робітниками. Фабриканти вивияли, що сучасна плата за роботу в Варшаві „дуже велика“ і що за такої плати варшавська промисловість не зможе встояти проти конкуренції закордонних фабрик. Щоб упевнити в цьому робітників, відомий варшавський фабрикант Д. Шленкер радив, одлати їм до рук якусь фабрику або завод та дати грошей для орудування нею самостійно. Більшість присутніх промисловців визнали проект Шленкера за незручний та непрактичний. (Р.)

У ФІНЛЯНДІІ.

— Бюджет. Фінляндський сенат, як повідомляє „Р. Сл.“, приставив на затвердження бюджет 1908 року. Прибутків у бюджеті враховано 152.632.000 марок, більше од минулого року на 11.873.000 марок; видатків—114.763.000 марок, більше як минулого року на 7.773.000 марок. Остатку має бути 30 с. пол. мільйонів.

З життя партій.

— Вбивство фабриканта Гантке привело до поділу в польській фракції р. с. с. Центральный комітет партії запротестував проти цього вбивства, але виконавчий комітет сказав, що він не зважає на протест центр. комітету і вестиме й далі свою терористичну тактику. Через суперечку між двома цими комітетами в партії почався заколот, який, мабуть, приведе до того, що партія знов розколеться на дві фракції. (Р'єч.)

Сумне з'явище.

В № 9281 „Южн. Края“ в справозданні про засідання губерньского земського зібрання, надруковано „промову“ губерньского земського гласного і члена губерньского земської управи д. Плещеєва, у якій він, протестуючи проти асігнування грошей на пам'ятник Т. Г. Шевченкові, між іншим висловився буквально так: „для уцелювання пам'яті якого-то малоруського поета“...
Безперечно, що коли б ці слова вбтнув хтось інший, а не член губерньского земської управи, то можна було б подумати, що людина ця безприсвітло темна, чи прибула десь з „білої аралії“, або од юкагірів чи ескімосів.

Спогади минулого.

III.

Незвичайна ревізія.

„Я запросив вас, панове, щоб вам подати превременію звістку; до вас іде ревізор“...

Гоголь.

В серпні 1879 року вертався я з Кавказу з хорим братом, який шле літо лічався у П'ятигорську. Мінеральні води нічого не помогли слабому і в дуже тяжкому стані у двоох з сього взяли ми його назад у Київ. В вагоні було тісно, душно, бушував п'яний офіцер, сварились яксь „восточні чоловіки“, хорого не було де доладу покласти і змучений всі ми буді страшенно. Вечеріло вже. Десь під Таганрогом на невеличкій станції вийшов я на перон трохи розмяти ноги. Провів другий дзвінок і збирався я вже в вагон, аж дивлюсь, проходить біля мене якийсь робочий—смазчик чи що—в дуже засмалцьованій одежі, з чорним, загорілим лицем і чорними, брудними руками. Чоловічок озирнувся на мене, став і вклонився, лице його весело усміхалось. Придивився я пильніш і насилу пізнав; це був товариш мій, студент Київського університету Павло Іванов. Широко поздоровалися ми.

— А що це ви тут робите, Павло?
— Як бачите,—слюсарю,—причуваюсь помаленьку до роботи. Ви куди їдете?

Розказав я. Два-три слова кинув і він мені про своє життя в далекій Новоросії в образі пропагандисти—робочого, але вдарив третій дзвінок і поїзд почав рушатися. Я скочив у вагон і став кланятися Павлові, а з перона невідомої станції ще довго дивились на мене хорші, чорні очі і посміхалося миле, загоріле і забруджене сажено лице.

Іванова знав я давно. Родом, здається, з Полтавщини, гімназію кінчав він в Київі, у колегії Павла

Галагана і тоді ще часто бачив я його у елегантній одежі тої аристократичної інституції. Далі скінчав він колегію і в 1876, чи 1877 році поступив в київський університет студентом медичного факультету, але в університеті учився він мало, бо якось одразу захопила його політика.

Після душноі атмосфери панської колегії—нові люде, нові вільні думки і соціалістичні мрії про кращу будущину людської, як громом вразили чуливу натуру і назавжди революціонували молоду душу і, з першого-ж року університетського життя, Павло став переконаним соціалістом і палким, діяльним членом—робітником тодішніх революційних організацій.

Добре памятаю я Павла того часу. Невеличка його фігура звертала на себе увагу.

Дуже темне, гарне, лице, з невеличкими чорними вусами і борідкою, з густою, артистичною шевелюрою, незвичайна сурьозність і поважність мови і рухів і тільки десь далеко у самих куточках чорних, блискучих очей начеб-то іскорки тонкого юморю, як то часто буває в українцях.—Поводився Павло теж поважно й буйч-то суворо, але, думаю, що більш добрячого, сердешного і теплішої душі чоловіка і не було тоді між нами. Визначно й одягався він якось не в те в світу, не те в кобелячок, і завжди пригадую я його з величезною палицею у руках, яка ще більш підкреслювала його поважність і суворість.

Соціалістичне учення, як я вже казав, захопило його цілком, заповонило всі думки і, неначе, перевернуло всі його звички й почування. Як зачарований ходив він у перші часи; говорити він міг тільки про світову неправду і, дякуючи простоті й прямоті вдачі, стан цього зачарування і ескалзації впливався у нього іноді у досить таки кумедні і наївні форми. Ніколи не забуду я такого случаю.

Ідемо ми якось удвох чи втрох по Хрещатику і бачимо біля якогось невеличкого ювелірного магазину,—до речі Київ був тоді

дуже таки убогий город і роскішних, як тепер, магазинів зовсім не мав,—стоять тільки Павло в великій залумі і начеб-то роспущі. Шалка спала йому на потилицю, руки сперті на палицю, і дивиться він пильно й сумно на вітрину магазину.

— Що це з вами, Павло, чого це ви стоїте тут?—питаємо.

— Та от, подивіться. І чого—чого тільки ця клята буржуазія та не понавідувалося!—одповідає нам Павло і трагічно палицею показує на вікно, за яким лежать собі на виставі найвишайнісенські годничники та якісь перстні.

Посміялись ми тоді трохи з Павла, але він суворо й сумно розпроцався з нами і так таки і не вдалося нам його розвеселити.

Весною 1878 року київський університет переживав розруху,—так звану Мартовську історію.—Багато було тоді включених студентів і, між іншими, розуміється, виставили і Іванова щось ва два роки. В осени, коли приймали інших, поступив і він знову в студенти університета, але потім зник десь. Революційна робота заповонила його і от тільки в осени 1879 року випадково зустрів я його в образі вже слюсара—пропагандиста на дальній залізничній станції.

Прошом ще рік.
Літо 1880 року, скінчавши вже університета і готуючись до іспитів, провів я, як звичайно, у рідному своєму селі Криковому на Київщині, а в осени, коли я вже збирався їхати у Київ держати екзаменами, пронеслася у нас по селах чутка про незвичайну подію, яка трапилася у сусідньому містечку Холеркові. Про подію цю я розкажу тут трохи докладніше.

Переживали ми тоді часи, які в історії найш відомі під назвою „диктатури серця“. Міністром внутрішніх справ був граф Лоріс-Меліков, який і почав ставити межі сваволі й безкрайній владі тодішніх веселих генерал-губернаторів. На якийсь час стало трохи вільніше дихати і в пресі заговорили вже, розуміється з великою обережністю, про реформи.

Почались ревізії діяльності губернято-

рів, і до нас у Київщину приїхав ревізором сенатор Половцов з уповажненням, як тоді говорили, ліквідувати діяльність нашого тодішнього генерал-губернатора Черткова, про діяльність якого ходили між народам дуже невеселі чутки. З Половцовим приїхало декілька чиновників особливих доручень і чиновники ці розбрелись по губернії ревізувати повіті.

По крайній скрізь у нас тоді було дикуно тихо. Не вважачи на голосну діяльність терористів народної волі і на таємну роботу народників, що старались розбурхати селянство, в глибоких народному життя було у нас спокійно і тихо, тихо, як в домовині. Селяне, визволені недавно на волю, животіли в невисулуй праці і мирно користились економічно-сильним панам і владу маючим урядовцям. Всі заходи бунтарів-революціонерів розворушити край лишались скрізь майже зовсім без наслідків. Так в Чигиринщині група народників скільки років підряд старалась вивзати заколот, розбурхати й поширити незадоволення, яке, здавалося, жевріло в незабувших ще про давні вольности козацьких сержх тамошнього селянства, але нічого з цього не вийшло. Набили тільки повну тюрму чигиринцями, які сливе всі і повірвали там від тифа, що тоді заврався був у київську тюрму. Бунтарі пішли на каторгу, а по селах по старому було тихо й спокійно.

Незадоволення і більш-менш гострі опозиційні виступи траплялися у нас тоді тільки серед так званих чиновників—чиншової шляхти, яка, не значучи ніколи кріпацтва, тепер суперечалась з панами-поміщиками за землю. Це був в ті часи у нас на селах єдино-опозиційний елемент, але шляхти цієї, яка, власне, нічим-іншим і не відрізнялась від селян, було у нашому краї не багато і опозиційність її гинула у безбрежному морі спокійного, реакційно-настроеного селянства.

Інститут чиншової шляхти став край наш спадщиною від часів польського панування. Чиншовики це були вільні люде,—по звичках і культурі ті ж селяне,—які держали панську землю на вічні часи за що-

рочну платню, котру пан не мав ніколи права збільшувати. Московський уряд признав старі земельні стосунки і тільки заборонив на дальше заводити нових чиншовиків. Коли вивозили у нас кріпаків і земля почала дорощатися, то пани зрозуміли, що уряд тільки до часу терпить чужу йому інституцію земельних відносин і що хутко пустить він і чиншову шляхту на викуп. Тоді, знали пани, що земля за дуже дешеву ціну на віки вислізне з їхніх рук і через те поки-що, старались по зможі, доки їх сила, виврати землю від чиншовиків назад. Надіялися вони, де можна, темну шляхту контрахтами, щоб повернути їх на звичайних арендаторів, а потім не давали вже їм зовсім землі, лишачи при одних хатах; в других місцях повігновили пани свою шляхту навіть з хат. Пішли, розуміється, по всій край скарги і позви. Уряд, як звичайно, то став на сторону аграріїв, то знову в інших місцях піддержував чиншовиків.

Великий заколот поміж чиншовою шляхтою і панським двором скоївся тоді і у нашому Холеркові. Холеркові досить визначне торговельне містечко у свирською повіті. Окрім селян та євреїв тут багато чиншової шляхти. При містечку цукроварня і гуральня. Для селян є волосне правління. З начальства в ті часи пристав наїзав сюди з Паволочі; окремого стану, як тепер, тут не було, а в Холеркові жив тільки урядник. Урядників тоді недавно позаволили по селах і видамув їх був міністр Маков, через що Щедрин і називав їх „Маків цвіт“.

Холерківський поміщик пан Левановський майже у всіх своїх чиншовиків поодбрав тоді був землю і намагався їх зовсім викурити з містечка. Скаржила шляхта і губернаторові, були вже і суди, але все траплялось так, що пан вигравав справу; де-хто з чиншовиків снів вже у тюрі і діла ці були таки доволі голосні. Збиралась тепер холерківська шляхта вдерити до сенатора, що приїхав в Київ з ревізією, і чутка про якого прошла вже і по селах.

Тим часом трапилось тут от що.

Не вже ж д. членів губернської земської управи невідомо, що „какого то малорусского поета“, знає весь культурний світ, а в славянських землях його знають діти шкільного віку. Для освідлення з „каким то поетом“ можна нагадати „земському діячеві“ д. Плещееву, що в честь Т. Г. Шевченка існують наукові товариства. Вся ж свідомо Україна, де д. Плещеев мають ласку володіти маотком, шанують цього самого „какого то поета“, яко великого генія музи і найбагроднішого громадянина.

Сумне непорозуміння з боку д. Плещеева наводять на сумні думки. Але ще сумніше і образливіше всього те, що в земському зібранні не знайшлося ні одного, хто в свій час дав би добру одсіч красномовству д. Плещеева.

Ю. К.

ПО УКРАЇНІ.

У Київі. Новий пасажирний тариф на залізницях. В управління південно-західної залізниці надіслано з Петербурга офіційне повідомлення про те, що з 1-го іюля сього року на всіх російських залізницях буде введено новий, збільшений, пасажирний тариф по місцевих, окрім пригородної, та прямих з'їздах. Одночасно буде введено нові переселенські тарифи для пасажирів 4-го класу (переселенський — розміром в одну третину нового дитячого тарифа 3-го кл., а для 4-го класу — в половину нового тарифа 3-го кл.).

Вісти з суду. В Київському воєно-окружнім суді 30 январа за спробу втекти з бердичівської тюрми приговорено до каторги: Давискіба на 21 рік і 9 міс., Лисого — на 16 літ, Гапалюка — на 12 літ, Мельничука — на 11 літ і 4 міс. і Кузуренка — на 6 літ і 1 міс.

Студентська ідалія. Об'єднання встановлення студентів університету св. Володимира (Гімназічна вул., 3) починає функціонувати з сьогодні, 1-го февралю.

З Київщини. „Прокламація“. 20 январа вночі в с. Суботині, чигиринського повіту, було пороскидано по шляху і по дворах відозви якогось київського вільного союзу христин. Була робота поліції, поки їх позбавили і всі урядові „одаки“. Та сеяння й самі оддавали поліції „одаки“ відозви. (Од власн. кор.)

Нещасне кохання. З с. Стебного, звенигородського повіту, нам пишуть: „Цими днями місцева дівчина-покритка Катерина Авоченкова з окружного суда одержала акт обвинувачення, в якому „злочин“ її інкримінується по 2 ч. 1460 ст. кар. зак. Це ось як сталося. Вона служила в місцевого пан-отця, удівця, за куховарку і вже в ноябрі місяці минулого року всі стали помічати, що вона ходить вагітна. Аж це 24-го числа того ж таки місяця пан-отцева покоївка побачила, що в Катерині „десь уже не стало нічого помітно“, і про це було зараз повідомлено сільську поліцію. Виявилось, що Катерина, породивши 24 ноябрю ввечері дитину, з сорому та з ляку покрила її соломою в панотцевій волонні, а сама пішла „боліти“ в хату. Знайшовши ж через день свою дитину мертвою, вона занесла її в річку Тікич і вкинула в ополонку.“

З Чернігівщини. Трус на книжковий склад губернського земства. Й по книжарнях приватних торговців цими днями в Чернігові дав „бажани“ наслідки. Конфісковано всі книжки, що залишились ще од

1905 року, та де-які видання „Донской Рѣчи“, „Просвѣтлення“ і ин. Цікаво, що поліція явилась трусити книжарні зовсім без всякого певного списку тих книжок, які треба б конфіскувати, і забрала, по своєму усмотрінію“ все, що тлішки попадало на очі як, напр., „Искорки“ Рубакіна, книжечки гр. Толстого то що. А місцева ретельна газета „Чернигов. Сл.“ уже оповістила, ніби аж 2,633 примірники революційних брошур та газет конфісковано по книжарнях; тим часом як в дійсності — не більше 500.

Убивство експропріатора. В коноптиській повіті отряд поліцейських стражників затримав був атамана шайки „експропріаторів“ Жовтуха. Поблизу села Коялина арештований зробив спробу втекти, та стражники тоді покляли його на місці. (Рус. Сл.)

З Катеринославщини. Подворні книги в повіті Катеринославській повітовий справник видав наказ, щоб власники домів і квартиропаймателі в с. Каменському, Нових-Кайдаках, Кічкасі й м-ку Нікополі на протязі двох тижнів з дня оповіщення цього наказу позаводили в себе звичайні подворні книги, в яких повинні посписувати всіх, що зараз живуть у їх домах, і надали визначити, хто коли й куди вибуває од їх або прибуває новий. В противнім разі, на підставі обовязкової постанови губернатора на винних накладатиметься штраф. (Юж. З.)

З Харківщини. Реформа земського самоврядування. „Рус. Вѣд.“ повідомляють, що харківське губернське зібрання ухвалило проект реформи земського самоврядування, складений на підставі пруської системи, при чім жінкам надається активне і пасивне виборче право.

З ГАЛИЧИНИ.

Реформа середньої школи в Австрії поставлена тепер на чергу. Недавно закінчилися наради комісії при міністерстві народної освіти, при участі професорів вищих шкіл. Комісія розробила плани нових типів середніх шкіл, реформи існуючих і ин. Преса багато уваги відляє цьому питанню. Само собою розуміється, що найгірше з усіх стоїть справа по середніх, та й нижчих школах українських — в Галичині. Українці на всю Галичину, наприклад, мають всього-на-всього 5 гімназій, тоді як у поляків їх в десять раз більше. Єсть в Галичині ще так звані гімназії утравістичні, тоб-то польсько-українські, та принцип національної рівності по їх не додержується. В самому Львові, цій столиці Галицької Русі, на якихся 25—30 тисяч душ української людности, є одним-однієнька городська початкова школа ім. Маркіана Шашкевича, та й та міститься в вохому підвалі, з недовалучним світлом. (За „В. В.“)

В СУДІ.

Справа „Спілки“.

(Київська судбна палата).

Вже з 10 год. ранку почали сходиться в судбну палату родичі й знайомі підсудних. Коло 11 год. публіка було вже чимало на довороту, темною коридорі. Нарешті в 11 годині привели до дубівської тюрми, під вартою чотирьох салдат, підсудних Сорочера й Скрянікова і всі підсудні, і ті що були доєі на волі від грошо-

верзеш? — Та не пістолет, ви-ж кажете якийсь ліворверт, то це ж він мабуть його все у руках та під пахово держав.

Виявилось, що дядько розказував про злочасний портфель, з яким приїзжав у Ходорків господин чиншовик особлив доучрени.

Почались досліди, але нічого вони не викрили—граф Толстой ні.

Залюканий поміщик зараз побіг у Київ і ударився до жандармського начальника Новицького; показав він йому прокламацію і розказав всю подію. Новицький знав вже де що і показав пану Левандовському табу роботу прокламацію, яку і йому прислали. Для охрани поміщика назвали козаків і так з вартою і вернувся він у Ходорків.

В вересні поїхав я у Київ і став держати екзамени. Жив я тоді у дядька на Жилинській улиці. Дядько мій отставний полковник і старий кавалер жив доволі розкішно і займав цілий дім. В одній кімнаті, зараз з передньої, мешкав я з приятелем, товаришем Гладішевським, з яким разом готувались ми до іспитів. Дядько мій гуляв багато в карти по клубах і в нього самого частенько бували вечірки і обіди з картами та великою чаркою; на обідах цих бували майже всі нотаблі Київ, бував часто й сам Новицький, бував і знаменитий тепер Вітте, який тоді був начальником південно-західних залізниць.

Якогось дня пізно вже ввечері сижу я собі в своїй кімнаті і читаю щось, дожидаючи Гладішевського, щоб вже зайнятися справжньою наукою, аж входить Гладішевський і з ним ще хтось—придивляюся—Іванов.

— А де це ви взялись?—питаю.

Павло посміхається, а Гладішевський і каже:

— Пожди—роскажу.

І розказав мені, що зустріли вони на Кузнечній улиці,—далеко десь, аж за газовим заводом, куди ходив Гладішевський давати лекції. На пустельній улиці клеїв Павло до мур прокламацію і тут при місячній світлі наглядів його й пізнав Гла-

вою заставою, зараз зайшли за спеціальну огорожу, а публіка ввійшла в залу судового засідання.

Триває кілька хвилин тяжкого напруження.

Оборонці—прис. адв. Я. С. Голденвейбер, М. З. Шашко, М. В. Цайлінг, П. Д. Григорович Барський і пом. прис. адв. І. Л. Склодський та М. Г. Віленський—зайняли місця коло підсудних, понижче.

Аж ось виходять судді. Всі підвелись. Далі знов усі сіли.

Справа почалась розглядатись під проводом старшого председателя судбної палати д. Мейсера, при участі осоловних представників.

Суд було повідомлено, що цього разу, окрім В. Виниченка, А. Жука, Гені-Лей Кірнеса та В. Степанківського, які були не явились, коли справа малась розглядатись це троє,—не прибув і Єф. Квасницький. Він прислав свідоцтво од лікаря, що не зміг прийти, бо лежить хорий.

Таким чином на лаві підсудних сидять тільки сім душ: Кость Хохлач, Свят. Завальський, Йосип Сорочер, А. Скряніков, Авінегар Цейтлін, З. Зингаренко і Сарра Шац.

Оборонці, визнаючи, що неважко Квасницького важливо для всієї справи, бо, молив, всі підсудні обвинувачуються по одній—126 ст. 1 ч. карв. зак. і нема рації одну цю справу розвивати, клопочуть, щоб розглядання справи було одсунуто на далі.

Але суд цього прохання оборони не задовольняє.

Далі оповіщено було призвіща всіх свідків і з боку обвинувачення і з боку оборони. Виявилось, що де-хто з свідків не явився і з того і з того боку.

Між иншим на розглядання справи не прибув і експерт в цій справі д. Яковлев.

Оборонці, зважаючи на те, що на суд не явившись досить важні по суті для справи свідки й навіть експерт, на розсіяді якого, головним чином, складено обвинувачення, знову звертаються до палати з проханням справу одсунути.

Але коло 12 год. суд виходить на нараду.

Після цілої години наради палата постановила справу таки розглядати і тут же председателю суду об'явив, що весь час аж до притвору вона розглядатиметься при закритих дверях.

Попрохали зараз публіку вийти в залі засідання.

З сумним серцем довелось залишити залу, а в ній і тих, що ждуть там своєї долі.

Першого дня розглядання справи йшли тільки допити свідків.

Зовсім закінчиться справа певно сьогодні.

Полтава.

30 январа окружний суд з присяжними засідателями розглянув справу учня отроганівської школи Божка, якого обвинувачували за експропріацію у великого землевласника Божка.

Напад на Божка був зроблений при таких обставинах:

В-осени минулого року у Божка з'явилися гості. В той час, як гості, на чолі з хазяїном, збирались сісти закусити, відігдо 4 невідомих, які крикнувши—руки вгору!, домганались від Божка 3,000 карб. Божко, відкинувши шухляду в стоді і впазуючи на 270 карб., які лежали зверху, полюбивши, що більше у нього грошей нема. Невідомі повірили Божковій узяли 270 карб. та й звикли.

Після від'їзду невідомих, Божко, звертаючись до гостей, промовив: „а дурні експропріатори, чому вони не подивились далі: на споді лежало ще 1,500 карб.“

Трохи згодом Божко, радий що невідомі не взяли 1,500 карб., почав жалкувати, що віддав їм і 270 карб. Звезивши заперти коняку, він

дешевський. Підійшов він до нього і крикнув:

— А що ти тут робиш? Іванов стрибнувся, хвавшись за револьвера, але заспокоїв його Гладішевський, і разом тепер прийшли вони до нас дочувати.

Розговорились ми і стали чай пити. Павло розказав нам, що два рока він вже живе „незаконно“ і що тепер він працює в новій революційній організації „Южно-русскомъ рабочемъ союзѣ“, який недавно тільки склався у Київі. Мені нагадалась Ходорківська ревізія і став я про неї Павла розпитувати. Я знав, що це була робота такого союзу, бо показували мені на селі і ці прокламації, які дуже старанно переховували чиншовики. Павло potwierдив мені це.

— Так,—це наша робота. Очі його світлих, а в куточках уст блукала усмішка.

— А як ви думаєте? Хто це був оцим ревізором?

І нагадалось мені, як розказували, що приїздив чоловічок невеликий і дуже чорнявий і майнула в мене думка:

— Та це ж я, Павло, приїздили?

Павло розсміявся і кивнув головою.

— Ну, кажу, ловко ви тоді ревізора представили, але як би й піймали, то дали б вам чосу.

— Ну, піймали!.. Як би ви бачили, як мене начальник станції випроважував і білета купив, і під руки у вагон підсажував—Та, що ж? Даремна праця! Нічого з цього не вийшло. От чув я, що вже, останніх чиншовиків пан повикурював з землі.

Замовкли ми. Павло задумався і став знову суворим і поважним.

Після того до нас часто забігав він підночувувати.

Пам'ятаю був я раз до пізна на екзаменах. Прихожу до дому, а у мене дядька баль у повному розгарі: пообідали і весело грають у карти, є й полковник Новицький. Пішов я у свою кімнату. З порогу бачу: світяться лампа, Гладішевського нема, а сидить Павло і щось по-

піднявся до вказу.

На вказі Божко розказав про грабжжяндарові. Жандар почав стежити за пасажирями. Побачивши одного у високій шапці та у рижій куртці, жандар заарештував його, за-пелюючи у тому, що це експропріатор. До того ж у заарештованого знайдено було 25 карб. Тим часом городою та жандари недалеко від вказу затримали ще 4-х невідомих, але ті, відстрелюючись, встигли втекти.

Затриманого на вказі, який назвав себе Вовком, повезли на хутір до Божка. Побачивши підводу з Вовком, гості Божка висипали в хату й почали гогосувати: „везуть, везуть“. Коли Вовка підвели вже до хати, то його зараз „визнали“.

Місяців чотири просидів у тюрмі Вовк, поки виявилось, що 25 карб. він одержав від губернської управи стипендії, а на залізниці ходив та заглядав у вагони за для того, щоб хотів прохати „зайцем“, бо не було зайвих грошей на проїзд.

Слізачий після цього, прохав скасувати справу про Вовка, але на це не згодились прокурора.

На суді тільки дві наймишки вказували, що Вовк „віби то такій самий, який був у Божка у день нападу“. Вовка боролив д. Дмитрієв. Суд після недолгої поради виправдав Вовка. (Од власн. кор.)

ОСТАННІ ВІСТІ.

(По телеграфу та з газет).

Відгуки парламентського життя.

ПЕТЕРБУРГ, 30. Комісія законопроектів ухвалила законопроект про асігновку 758,000 карб. на побільшення жалування нижчим служачим поштово-телеграфного відомства.

Законопроект про побільшення казенних засобів бессарабського губернського правління однією комісією.

ПЕТЕРБУРГ, 30. Думська комісія, що завідує законопроектами має на думці незбаром подати на розгляд Думи ряд докладів про відкриття нових шкіл і про поширення існуючих.

Труси й арешти.

ВАРШАВА, 31. В Бендіні задержано з револьверами і вибуховим знаряддям шайку в 22 чол.

ПЕТЕРБУРГ, 30. Арештовано шайку грабітєлів, в 9 душ. Всі—колишні робітники. Шайка зробила кілька нападів на фабрики Торнтона Бошера та инш.

КОСТРОМА, 30. В духовній семінарії знайдено 20 хунтів пріскілінових шашок і архів соціал-демократичної організації.

Судові справи.

КИШИНЕВ, 31. Редактора „Бессарабской Жизни“ Захарова признано винуватим в тм, що в його типографії друкувалась негальна брошура, і приговорено до крєпости на 3 місяці.

ПЕТЕРБУРГ, 30. Комерційний суд об'явив банкрутом бувший банкірський дім „Генрих Блокс“. Пассів—до півтора мільйонів карбованців.

Фабрика грошей.

ОДЕСА, 30. В тюрмі, в камері, де перебували той, що виробляв фальшиві гроші, та ще два інших арештантів, застали вироб фальшивих рублів та полтинників. Розпросторював ці гроші тюремний хвершал, у якого три трусі знайдеро 77 хунтів фальшивих грошей. Хвершала арештовано. В камері знайдено всі причадалля для виробу монет.

Заноси.

РАДЗІВІЛОВ, 30. Зважаючи на велику завірку, що тяглася троє суток, лінія Броди-крисное зовсім заметена. Австрійські поїзда не приходять треті сутки.

За кордоном.

КОНСТАНТИНОПОЛЬ, 31. Слухи про революційний вибух в Мусе не потверджуються. Події в Вані, про які дано звістку на підставі приватних погослосок, були п'ять днів тому. По донесенням консула, наслідком доноса вірмянина, в церкві, в домах і садах зроблено було труси; викрито 37 ящиків з 300 рушницями, 300 тис. патронів і з динамітом.

Вірмянські революціонери стріляли, щоб убити донощика, якого оточили війська; по турецьких відомостях, революціонери стріляли з вікон в військо. Убито і поранено 11 салдат.

В Смирні пятинистий тиф й менінгіт.

ЛОНДОН, 30. Суфражисти старались пробітись 29 январа в залу засідання „палати общин“, але їх не допустила поліція. Арештовано 54 душі.

Бібліографія.

Леонид Пахаревський. „Нехай живе життя!“. П'єсса на 4 дії. У Київі. 1907 р. Ціна 25 коп.

„Неможлива нервова атмосфера, хворість нашого віку“—се грунт, що на ньому зажавав заснувати свою п'єсу д. Пахаревський і тому всі герої його в більшій, або меншій мірі хворі душою, а подекуди хворі й фізично. В цій п'єсі ми не бачимо сільного сюжету, що поступаючись в діях, розгортається і виявляє різноробоче життя одного або кількох станів, чи кількох індивідуальностей, а маємо кілька з'єднаних рукою автора окремих життєвих малюнків, де найякшавіше виявляється психологічне життя того, чи иншого героя. Такий спосіб писання п'єс у нас поки-що новий, але в инших європейських літературах, в тім числі і в російській, він давньоко вже придбав „права громадянства“, і належить здебільшого крашчим сьогочасним драматургам.

Не будемо зупинятись на тім, наскільки добрий сей спосіб писання, але значає, що він вимагає од автора великого знання, великого розуміння людської психології в усіх її деталях, змінах і залежностях від різноробочих звертків життя.

Герої д. Пахаревського мають надмірно чулі душі і надмірно вже хворі нерви і тому праця його як драматурга-психолога багата збільшується, бо вимагає правдивого психологічного освітлення для найдрібнішого пориву душі.

Для зав'язки свого твору автор в першій дії виводить Анатоль Кириловича, людину настільки хвору, що він ледве не вмирає на сцені. З другою дією ми довідуємось, що Анатоль умер і ця смерть так впливає на деяких героїв п'єси (на матір, на сестру й на молодого Анатоль), що вони довгий час не в силі збагнути страшних примар смерті. Одного з героїв „форменного алкоголіка“ Валеряна Щербатого ця смерть примушує тікати до моря, де він „побачив його силу, красу незмірну“ і нова в нього душа стала. Повернувшись од моря з „новою душою“ в оту „атмосферу смерті“,

рається. Розклав він печатки, якісь бланки і шпортається собі, щось пише, чи малює.

— Що це ви, питаю, Павле, так тут вільно розказувались, оджеж чуєте, там же гості. Це ж ви якогось лиха напятаєте.

— Нічого, не біється, я тихенько справляюся, я так зайшов, що ніхто мене й не бачив і лампу сам засвітив.

Я сів до столу читати, він писав собі далі, а з другою кімнатою доносив до нас регіт і веселі вигукі карточної гри.

Прошло ще місяць скілька. Іванов, знову десь зник. Настала весна 1881 року. Я скінчив екзамени і вийшов вільнопрактикуючим лікарем у містечко Паволок. Був великдень і празниками уперше в Київі почався єврейський погром. Коли я приїхав в Київ, то вже дні „бездіявства власті“ пройшли і військо почало вже розганяти погромників. Того ж таки дня на Жилинській улиці біля пивоваренного заводу Бродського стріляли салдати до юрби. Ранили якогось гімназиста. Козаки нагами розганяли натовп. Недалеко від заводу і жив мій дядько. Прислуга—дівчина і лакей побігли дивитися на нечувану до того часу картину погрому, а я востався один з дядьком. Далі вернулася прислуга, і лакей розказав мені, що біля заводу, де стріляли до юрби, тільки що поліція заарештувала паніча, що ходив до нас зімою.

— Того чорнявого, знаєте? додав лакей і я догадався, що це річ діє про Павла. Потім довідався я, що, дійсно, Павла Іванова арештували таки під час обстрілу заводу Бродського. Стояв він на заводським паркані і щось говорив до натовпу. Забрали його, а потім судили воєнним судом і пішов він у каторгу на кару, де й умер, не дождавшись ліпших днів і крашої долі.

Д-р О. Юрєвич.

1908 р. 25 январа.

с. Крипе.

що оповивала життя Ольги Михайлівни з її чоловіком Борисом, а також матері й сестри Анастасії, Шербатий кличе всіх тін вслід за життям і жити тим, що дає нам хвилинка. Коли Валя (яго молодша) питає в нього про те, як жити, то Шербатий відповідає: «Не треба колотитися у власній душі, не треба мучити себе холодним аналізом, та що хвилює тебе, що хвилює тебе, покірно схиливши голову перед невилічливою долею казати, стогнати: я не здатний ні до чого, краще мені вмерти. Цього не треба».

Ця проповідь, цей заклик Шербатого до життя, як нам здається, і є та ідея, що автор бажав підтримати своєю п'єсою, та треба сказати, що це бажання й осталося тільки бажанням і всі заклики до життя, лишилися пустим звуком, бо в молодого автора ще не вистачило сил на те, щоб справжніми життєвими прикладами підтримати ту ідею.

Герої у п'єсі змальовано невиразно і автор так мало надав їм життя, що вони здаються підчас, то занадто вже хворими душою, то цілком бездушними. Взагалі в п'єсі дуже мало життя, мало дії, а в деяких окремих сценах помітна штучність і невиразність. Щоб не було це голословним, пригадаємо кілька сцен. Під кінець першої дії, Ольгу, що приїхала до Анастасії, сповіщають про пожежу її батьківського двору, де залишилася вся родина. Здається, що в таку хвилину найчужіша людина несамовіть, інстинктивно виявила б хвилювання, рухливість, але Ольга віднеслася до цього так байдуже, як уже й висловити неможливо. В цей мент по п'єсі хвилювалися всі присутні, кликали її мати з нею і хати, а вона була байдужна і говорила: «нехай собі». Ця байдужність здається нам ще більше штучною тому, що автор ніде не навіє тих причин, що породили ту байдужність, що примусила молодшу людину так спокійно говорити: «нехай собі» — це б то нехай горить, рідне подвір'я, нехай гинуть батько, мати... Але такою байдужою ми бачимо Ольгу тільки в першій дії, бо в другій дії, побачивши матір і почувши від неї про погром у батьківській маєтку, вона прохає не говори про се, «не згадувати» (мабуть не з байдужості) і бажав заспокоїти матір тим, що вони житимуть кудись.

Таких нелогічних і штучностей можна б навести чимало. Та все ж маємо сказати, що автор виявив в своєму творі подекуди свіжі й серйозну думку та письменницьку умілість. Нам здається, що авторів для першого виступу на шлях письменника-драматурга не слід було йти за моделю і захоплюватися коло твору, зашованого тільки на душевних настроях, що вимагає від автора, як ми вже згадували, великої праці і ще більшого знання й розуміння психології людської душі.

Гр. Шерстюк.

Театр і музика.

— **Интересний спектакль.** В четверг, 14 февраля в театрі «Грамотности» має виставити дуже інтересний спектакль, присвячений пам'яті М. П. Старицького. Спектакль складатиметься з двох частин: з п'єси і концертного виступу. Виставлено буде одну з найкращих драм М. П. Старицького «Остання ніч». Як відомо, сюжет п'єси взято з давніх часів на Україні, але автор змінив її сюжет героїв у таке становище, надати їм вчинкам і словам таке освітлення, що п'єса не втерляла свого інтересу і для наших часів.

Як відомо, до тексту цієї драми написав М. В. Лисенко музику, уривки якої не раз виконувались на київських естрадах. Особливо інтересними з музикального боку номерами являються колискова пісня жінки в'язня та мелодраматична його матері.

Головні ролі в п'єсі виконують М. К. Заньковецька та д. Марьяненко.

Спеціально для цієї вистави замовлено нові декорації, костюми, збільшено буде оркестр і хори.

В другому одділі спектаклю візьмуть участь кращі сили російської та української драми й опери.

Поки що дали свою згоду д-ки Заньковецька, Зверева, Старицька, д. Багров, Матковський, Мишуга, Садовський та ін.

— **Театр у вагоні.** Раніш ми вже сповіщали, що Західно-Європейський гурток «Підприємців» має на думці організувати перезданий театр в курортських поїздах залізної дороги. І от тепер, як сповіщає «О. Т.» в окремому, спеціально приуроченому вагоні, відбулося відкриття цього театру на французькій Південно-Західній дорозі.

На Орлеанському вокзалі про що подію було сповіщено величезними рекламними, а міжнародне товариство спяльних вагонів розіслало особливі запрошення всім тим, хто завше буває на перших виставах по паризьких театрах. На перший раз ставилось три фарси і між ними: «Контроль спяльних вагонів». Театральний вагон було прилучено в початку поїзду; містять він у собі 80 глядачів, для яких є кілька лож, крім крісел, в яких по правій бік призначені місця для жінок, ліворуч — для чоловіків. Крім того в театрі містяться й оркестр з 6 чоловіка. Вистава починається рівно в призначений час і йде «на всіх парах», під грохот колес. Але як не поспішали актори, все таки їм не пощастило скинути першу п'єсу, поки поїзд не прибав на станцію «Обре».

зкінчена, в театрі точно виконують «росписані», й завіса падає на пів слові. Для нової публіки ставиться нова п'єса. Третю п'єсу довелося вже грати на еспанській границі й тут французьку труппу було змінено на еспанську, відповідно до національного складу публіки, що заповнила театр-вагон.

ДОПИСИ.

(Од власних кореспондентів).

С. ДИКАНЬКА, полтавського повіту. Цими днями у лубенському повіті було заарештовано учня селянсько-господарської школи. Після турсу в нього знайдено було багацько чистих паспортних бланків з ясною печаткою «диканського волостного правління», потім у того ж таки учня знайдено було й листа, в якому диканський старшина навчає, як заповняти ці бланки. Лист був власноручно підписаний старшиною. Зараз же про це була сповіщена полтавська адміністрація, яка й зробила приказ заарештувати старшину.

З приводу цього 30 января у Диканьку від'їхав повітовий предводитель дворянства Старіцький, який має своєю метою довідатися, чи не видавалися фальшиві паспорти молодим хлопцям, які мусять йти на призов.

Губернська управа теж довідавшись про арешт старшини, послала у Диканьку страхового інспектора Микитина зробити у волості ревізію та довідатися, чи не зроблено старшиною рострати земських податків.

С. МЕЧИСЛАВКА, балтського повіту (на Поділлі). Сумне, невеселе наше село. Скрізь, куди не поглянь, біднота, голод та хвороба. Цей тяжкий рік селам довго будуть пам'ятати. Самому замойнішому селянинові пришлося дуже скрутно. Хліб не виродив, а що й зібрано, то кинуто в землю щоб, забезпечити себе на другий рік, а сами селяне лишилися з дітьми голодні, босі й без хліба. А тут ще, як на безголов'є, напалась на село хвороба — обкладки й хазяйнувала місяців зо два. Цей недобрый гість лютував, як голодний звір. Зачинив село з одного кінця і, не минаючи ані однієї хати, пройшов до другого, заглянув в самі далекі куточки, поклав нещасних дітей по двоє-троє в кожній хаті, а помічи немає ні звідки. Тай де її найти? Містечко, де можна було б знайти доктора, далеко, 20 верст від села, а до громадського хвороба, що теж живе в другому селі, ніхто із селян не хоче везти, бо в нього, як він саме каже, немає від цієї хвороби ліків. А крім того, на селян дуже впливає й те, що з самого хвороба вмерло двоє дітей від цієї самої хвороби. Звісно, це підірвало довіря до його народу. Правда, що недалеко від нашого села єсть доктор на Грушанській цукроварній заводі, до которого селяне спершу були обернулися, але він не хотів приймати, бо не мав часу навіть справитися з дітьми заводських робітників, де теж була ця сама пошесть. Потім, коли в нього стало вільніше, деякі з наших селян знов поїхали і відмови вже не було. Зробив приїпку і діти повичунали. Як побачили інші селяне, що діти їх сусідів оталялись живими, то зараз, не гаючи часу, запрягає кожний коняту, у которого слабі діти, бере у замойнішого селянина 3 карбованці, або у пана на відробіток, і чим дужче біжить до заводського доктора.

Не встигли селяне здихатися обкладкою знов де не взялась друга хвороба — тиф, котрий косить вже не тільки малих, але й великих. І так знов настав чорний день і наші селяне не можуть джидатися світлої години...

МИКОЛАЙВ. Миколаївські «союзники» посилають Дубровину дуже цікаву петицію. У ній вони просять його, щоб Дубровин, од імені миколаївського «союза истинно-русских людей», подав прохання до Державної Думи, щоб не скасували у казенних винних лавках посудини 1/200, 1/100, 1/40, бо, як пишуть у своїй петиції, вони люди бідні і 1/20 не можуть зараз купувати, і жалюється, що тоді вони оталяться без горілки, а «союзники», як відомо, без неї нічого не варять.

Побачимо, що з цього вийде!

СТАНІЦЯ КРИЛІВСЬКА, (на Кубані). На четвертий день різдвяних свят, у новій двохкласовій школі відбувся дитячий літ.-вок. вечір. Вечір був український, бо читали дітя байки Л. Глібова і співали українські пісні. Пісні співались вочаї, взяті з збірника репертуару військового хору Концевича. Такий вечір, споряджений був у станції тільки вперше і діти з великою охотою готувалися до його. Байки Л. Глібова дуже їм подобались, це видно було з того, з яким захопленням, вони їх слухали, а потім між собою все переказували їх зміст. Гості й батьки-вояки зістались задоволені вечором і щиро дякували впорядчавим.

Уперше також був тут і спектакль. Постановлено було: «По ревізії» і «Як ковбаса та чарка».

Спектакль пройшов для першого разу гарно, але жалували всі, що мало грала. Спектакль теж відбувся в залі 2-к. школи.

С. СТЕБНЕ, звенигородського повіту (на Київщині). Ще не встигла наблизитися весна, не перестала завивати на дворі завірюха, а наші «переселенці», як і торік,

почали ворухитися і готуватися в далеку дорогу. Цими днями з нашого села має виїзжати 24 сем'ї на Самаршину де вони, за поміччю селянського банку, придбали при с. Кожовішві букуржанського повіту, 350 десятин землі. За цю землю платять «верхів» тільки 5,250 карб., а 35,000 карб. банк дає ссуди на 55 1/2 років. На нових місцях переселенці сподіваються і хазяйнувати вже по новому: замість трьохпольної системи ухвалили завести «отрубные участки». Куплену землю дуже розхвалюють, як родючу та не так дуже вироблену, як на старих «пелинах»; поспішають же на неї переселитися через те, щоб з весни вже розпочати будівлю хат і обробити землю під ярину то що.

Вже з нашого села переселилось за цих два роки сила народу, а землі в селі не побиляло, бо біднота її як не мала, так і немає, але дукрати за те такого її накупчили, що вже не знають, що з нею і робити: за багатем бідний певне і в пекло, а не то в рай не попаде!

Од редакції.

В контору ред. «Рада» надіслані такі жертви:

На пам'ятник Т. Шевченку у Київ: Од д. Шевченка з Гуляйполя—5 руб., Павловича—11 руб., Козачко (Дмитрівського)—1 руб., Вєзпалька з Кременчука—1 руб., Римаревського з Камени—1 руб., Ткаченка з Харькова—18 руб., Василенка з Києва—1 руб., Рибчинського з Києва—1 руб., М. Г. в Київ—5 руб., М. Горького з Житомиру—76 коп., І. Шевченка з Харьківщини—1 руб., через Т. Татарина з Н. Дніпровського—од К. Шадринського—1 руб., В. Новицького—10 коп., К. Саварина—50 коп., Ф. Оторубьова—50 коп., Т. Татарина—50 коп., А. Козьби—30 коп., Перста—40 коп., Тригубенко—10 коп., Забалин—15 коп., О. Гавриленко—10 коп., Дуняченко—30 коп., М. Темляченко—1 руб., В. Урянін—30 коп., Віпоргалов—13 коп., Корніченко—5 коп., Леопольд—20 коп., Сєвєрів—20 коп., Гуртовий—8 коп., Конованов—30 коп., разом—6 руб. 8 коп., через Воловика з Катеринодору—20 руб. 9 коп., зібраних з вечора, урляж в пам'ять Марка Волчка, через В. Курча з Катеринослава, з зібраних серед тов. українців—8 руб. 10 коп., через Іванчикова з Владивостоку: А. Резунов—1 руб., NN—1 руб., М. Рязанова—1 руб., І. Теревський—3 руб., Потапато—3 руб., Куночки—1 руб., М. Ужвів—1 руб., Артюх—50 коп., В. Шидкин—1 руб., А. Лисенко—1 руб., А. Гапон—1 руб., П. Іванчик—1 руб., Ф. Івахно—50 коп., В. Якубовська—1 руб., Ф. Цедрик—1 руб., Людкевич—5 руб., Риков—1 руб., Абрамович—2 руб., Шаревич—1 руб., Свириденко—50 коп., Івнина—50 коп., Лучник—2 руб., Зюльков—1 руб., разом—31 руб., В. Д. та В. Д.—1 руб., Л. Древинського з Петербургу—2 руб., через Крамаренка від учнів київської художественної школи: Сашка—10 коп., Дмитра—15 коп., Сидоренка—30 коп., Анаєва—15 коп., Собченка—5 коп., Лаврина—10 коп., Микола Іон—10 коп., Житинський—10 коп., Пізого—15 коп., Кашпора—15 коп., Горбача—10 коп., Но-ска—10 коп., Короба—10 коп., Кор. Авг.—2 коп., Христин—10 коп., Савченко—10 коп., Катя А.—30 коп., Хоменко—5 коп., Шербицька—10 коп., Суломора—15 коп., Явдига—5 коп., Урбавська—5 коп., Стенченко—5 коп., Українка—15 коп., Прибайдо—5 коп., Волошинна—20 коп., разом—3 руб. 2 коп.; через Пирховського: П. Пирховський—50 коп., І. Кулай—1 руб., П. Сахно—25 коп., С. Євляш—20 коп., Хв. Довисенко—1 руб., Хв. Динчик—50 коп., Єв. Калайченко—50 коп., Єв. Пирховський—50 коп., Ст. Ляшенко—50 коп., М. Каропин—50 коп., М. Сахно—10 коп., Т. Коломийченко—54 коп., разом—6 руб. 5 коп. Дєйнеко у Київ—30 коп., Через З. З.—1 руб., Е. М.—2 руб., П. Ковзурка—30 коп., Г. М.—1 руб., Руденко—1 руб., Медвєдков—1 руб., Г. Руденко—1 руб., П. Жиданко—50 коп., Т. Захаревський—1 руб., П. Гунгорович—2 руб., С. П. В. Сидан—1 руб., Гунгорович—2 руб., С. П. В.—50 коп., Чужий—50 коп., Махор—50 коп., А. Черединова—50 коп., Г. Снівак—50 коп., Ів. Перов—50 коп., разом—15 руб. 50 коп.; через А. Живодара: від беріславських громадян: А. Живодара, В. С. Живодара, А. Живодара, В. Скопцова, А. Бондаря, І. Ведмижа, Р. Говєра, М. Давидова, П. Дожженка, П. Єремєнка, свєт. В. Капотовського, І. Левиньєна, М. Парамонова, Я. Страшка, М. Саксганського, свєт. Н. Турчановського, П. Ноздрачева, М. Хоминського, А. Андронюка і М. Димченко—20 рублів, а всього разом—сто п'ятдесят дві рублі 86 коп.

На політенична мотил Т. Шевченка. Через Іванчикова з Владивостоку—Абрамович—2 р., Шаревич—1 руб., Лучник—1 руб., разом—4 рублі.

На голодич. Од Ткаченка з Харькова—30 руб., Б—ча з Нижн. Тагилу—9 руб. 20 коп., разом—89 руб. 20 к.

Грошому С. Ж. П. Од В. Д. та В. Д. 4 руб., Л. Робаковського з Левова—1 руб. 60 коп., Левицького 2 руб., Подшакова—2 руб.; разом—9 руб. 60 коп.

Листування редакції.

Де-яким А. д. кореспондентам, що дають дуже мало матеріалу, з 2 числа февраля буде припинено висилку газети.

Ів. Готлі. Нам неурочно вислати «Кобзаря» раніш, ніж дійде черга до Вашої стації.

Календарні відомости.

Пятниця, 1 февраля. Свєт. Трифона, пр. Петра Галицького. Сх. сон. 7 год. 16 хв., зах. сон. 5 год. 13 хв.

Залізничні поїзди.

(З 18 октября 1907 р.)

Південно-західна (Юго-Западная) залізниця.	Одходять з Києва.	Прибуває до Києва.
Кур'єр. І, П кл. Одеса, Київщина, Євросвет Кур'єр. І, П клас Брест, Варшава	19 г.00 х.в.	29 г.45 х.р.
Почтов. І, П, III кл. Одеса, Брест, Візосток, Гравево, Умань, Новосієлиці	9 г.10 х.в.	10 г.03 х.р.
Почтов. І, П, III кл. Сарни, Ковель, Варшава	39 г.15 х.р.	49 г. веч.
	312р.25х.д.	47 г.50 х.в.

Пасаж. І, П, III кл. Одеса, Умань, Новосієлиці	512р.30х.в.	66 г.15 х.р.
Пасаж. І, П, III кл. Бердичів, Радзівилів, Видюв	118 г.26 х.в.	1210г.26х.р.
Пасаж. І, П, III кл. Одеса, Волочицьк, Видюв	79 г.35 х.в.	88 г.15 х.р.
Мішан. І, П, III кл. Одеса, Брест	158 г. р.ав.	167 г.35 х.в.
Пасаж. І, П, III кл. Фастів, Знаменка, Миколаєв, Євросвет.	1910г.50х.р.	205 г.59 х.в.
Почтов. І, П, III кл. Фастів, Знаменка, Миколаєв, Євросвет.	171 г.20х.в.	187 г.15 х.р.
Пасаж. І, П, III кл. Брест, Візосток, Гравево	1312г.05х.в.	146 г.56 х.р.
Пасаж. II, III кл. до Білої-Церкви, Ольшанщини	27 г.40 х.д.	289 г.28 х.р.
Пасаж. І, П, III кл. Сарни, Ковель, Варшава, Видюв, Петербург	51 г.50х.в.	67 г.51 х.р.
Мішан. IV кл. Київ, Одеса, Брест, Знаменка	319 г.53 х.в.	321 г.10 х.д.
Пасаж. І, П, III кл. Фастів, Знаменка, Катеринослав, Севастополь та Ростов над Дону Шведк. товар. IV кл. Київ, Малин	217 г.35 х.р.	229 г.55 х.в.
	3110г.14х.в.	327 г.40 х.р.
	43 г.20 х.д.	409 г.05 х.р.

Редактор М. Павловський.
Видавець С. Чиваленко.

Оповідки.

В ОДЕСІ передплачувати і купувати на роздріб газету «Рада» можна в Є. Альтшудера, книжко газетна торгівля на розі Дерібаєвської і Рішельєвськ. ул. р-39-7

У ЖИТОМІРІ передплачувати і купувати на роздріб «Раду» можна в українській книгарні В. Савинського, Бердичівська вул. р 21-100

Приймається передплата на 1908 р. на селянській тиждень

«СВІТОВА ЗІРНИЦЯ»
з щомісячним додатком
«ЧИТАЙТЕ, ДІТИ!»
(Рік видання третій).

Мета «Світової Зірниці» лишається та ж, що й досі була: допомогти селянам до покращання їх добробуту.

В 1908 році буде значно поширено виділ хліборобський і господарський. Як в минулі роки, так і в 1908 році передплатники «Світової Зірниці» одержать безплатно дві користних книжечки.

Ціна з додатком для дітей — на рік 3 карб., на шіроку 1 карб. 50 коп., на три місяці 80 коп., на 1 місяць 30 коп., окреме число 7 коп.

Хто пришле рокову плату (3 карб.) до 1 февраля 1908 року, той одержить в февраль місяці безплатно український одривний календарь «ВЕСЕЛНА» на рік 1908, котрий коштує 50 коп.

Адреса: г. Могилів-Подольський, Київська ул. 0-25-9
Редактор-Видавець І. Волошинський.

3 8 січня 1908 року відкрита нова УКРАЇНЬСЬКА КНИГАРНЯ

Літературно-Наукового Вістника у Київі, Прорізна вул., 20.

Має на складі видання Львівської Віддільної Спілки Наукового Товариства, Проф. М. Грушевського по історії України і українському питанню, а також видання російської на українській мові.

Там же можна купувати комплекти Л.-Н. Вістника за попередні роки. 6-66-4

Льва Рубашкина у лодзі

висил. як і в минулі роки, хутко, акур, без за датку з ушак. і перес. за свій кошт почт. на роздріб по опт.-фарб. цінам.

ГОТОВЕ МУЖЬКЬКЕ ВБРАННЯ.

Без усього ризику! Все, що не подобається, прийм. назад на обмін, чи поверт. знов на гроші.

Піджачні костюми (підж. жил. і штан.) одні од двоштортні пошиті по останній моді з кріпкого гладенького Трико-Шевіота всіх кольорів, або з кращого виробу—17 і 18 р.; вид. добр. 20 і 22 р.; найниж. добр. 25 і 28 руб. **Пальто** зім. осін. або весн. одні од двоштортні—20 і 22 р.; найниж. добр. 25 і 28 руб. шите по остан. моді з гладеньк. хроне, або з англійск. матер. з чут. поміт. яєними пасочками всіх кольорів, на телій шерстяній підшєвці «Флора», з бархати. комром, або при бажанню, на шерст. вати і підшєвці з шерст. атласу—за 22 р.; кращого виробу—28 р.; найниж. добр. (на плаші. підшєвці)—35 р. Ті ж пальто з комірцями справжнього каракуля коштують на 12 р. дорожче, а з хутра під котик на 6 р. дорожче. Готові двоштортні тужурки—куртки з драпу пухк. верблуж. драпу коліри: сір., бурочорич. і т.-сінього, ціна 10 р. Тужурки і куртки з драпу вищ. сор., який звинається на пальто—12 р.; на чорн. або біл. закордон. омеичх шкурах, покриті практичним шевіотом, маргеро або інших колір. ціна 25 руб. Штани спеціально для діт. студент. воен. і чиновн., т.-сінього та яєно-сінього, темні і яєно-зелен.—10 р.; зім.—12 р. Штани з трико всіх колірів по 4 р., 5 р., 6 р. і 8 р. Штани з сукна або сатина всіх колірів по 7 р., 8 р. і 10 р.

ОСТАННЯ НОВИНА! американські резинові накидки або пальто муж. чи дамськ., в яких кожний може ходити в вологий дощ, ховаючи одєжу від пилі та мокроті. Накидки з кашпоном сір. «електрик», відражляються своєю м'якістю і кріпкістю 5 р. 50 к. Пальто з рукавами 7 руб.—Іри замовлено визначати в салитимур. або в верхш. для піджака і пальто: 1) довжину завду; 2) ширину спинки; 3) довжину рукава; 4) в грудях, навкруги, під пахвами і 5) кругом тади. Для штанив: 1) довжину пояса; 2) довж. від пояса до кінця; 3) довжину в кроку і 4) навкруги ноги у паха, кожна і чобота. Для жілеток: довжину його.

Умови висилки: Улаковка і перес. коштом фірми. Замовл. викон. дуже швидко, акуртатно і без задатку. Налож. платою до 5 р. на 10 к. дорожче; більше 5 р. по 2 к. з кожного рубля. У Західн. Сібір та Туркестанський Край прирах. 5 проц. а в Восток. Сібір—10 проц. з суми заказа.

Замовлення адресувати: Фабриканту **Льву Рубашкину, Лодзь.** гд-24-6